

Wijsheid van boven

Liturgie:

Votum en groet

Voorganger: Onze hulp is in de naam van de Heer

Gemeente: Die hemel en aarde gemaakt heeft

Voorganger: Die trouw houdt tot in eeuwigheid

Gemeente: en niet laat varen het werk van Zijn handen

NLB 103c : 1 & 5 Bless the lord my soul & Loof de Koning heel mijn wezen

<https://www.youtube.com/watch?v=SlGsswHjyhY>

Gebed om verlichting met Gods Geest

Jakobus 1 : 19- 27

Opw 689, Spreek o Heer, uw heilig Woord

<https://www.youtube.com/watch?v=HjbWm6mmlzM>

Jakobus 3 : 13-18

Wijsheid van boven of beneden?

Laat ons Christus zien! [luisterlied voorafgaand aan de verkondiging]

<https://www.youtube.com/watch?v=Y6oTCOQHcXI>

Na de verkondiging

Meer dan rijkdom, Opw 544

<https://www.youtube.com/watch?v=UTOJY5shb2k>

Dankzegging en voorbede

Inzameling van de gaven

Weg van het nieuwe leven (Jakobus 2 : 8-13)

Gez 256 *Wonderwereld vol geheimen*

<https://www.youtube.com/watch?v=RpoRdz1AxcU>

Zegen

Als amen: Gez 108 (2006)

Halleluja, eeuwig dank en ere

<https://www.youtube.com/watch?v=e5KSXEMQQLU>

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, mijn broeder en mijn zuster,

Ben je goed wijs?

Wie van u kan wijs en verstandig genoemd worden? Kun je dat van jezelf zeggen? Of vind je dat misschien wel gelden voor een ander en niet voor jezelf? Hoe wijs en verstandig ben ik eigenlijk? Dan gaat het niet over hoe slim en intelligent je bent. *Wijsheid moet je niet verwarren met kennis*. Je kunt veel weten, maar toch dwaas optreden. Wijsheid moet je ook *niet verwarren met macht*. Je kunt veel voor elkaar krijgen, maar toch de boel flink verzieken. Wijsheid moet je ook *niet verwarren met talent*. Want je kunt ergens heel goed in zijn, zonder dat het iets oplevert voor anderen of jezelf.

Wie van u kan wijs en verstandig genoemd worden? Jakobus stelt de vraag heel direct. Blijkbaar is dat nodig, want in de eerste christelijke gemeenten was er flink mot en behoorlijk conflict. Wanneer ben je nu goed wijs? Misschien is het tegen jou als kind ook wel gezegd: 'wees jij nu maar de wijste! Laat hem maar, laat haar maar. Geef hem maar zijn zin...'. Is dat die wijsheid? Want het kan ook heel anders, dat iemand juist tegen je zegt: 'je bent *niet* goed wijs'. Dat laat je toch niet op je zitten. Pak hem terug, hij verdient niet beter, vertel hem precies hoe het zit. Je laat toch zeker niet over je heen lopen.

Wat is dat wijsheid? Je hebt verschillende soorten: goede en verkeerde, van boven en van beneden. Wijsheid is niet een kwestie van hoe hoog je IQ of EQ is, maar hoe je in het leven staat. Wijsheid komt van boven, God is de bron van wijsheid. *Wijsheid van boven getuigt van overzien, doorzien en inzien*. Het getuigt van inzicht en hoe je je leven inricht. Vooral over de manier waarop je omgaat met God en mensen.

Wijsheid van boven kun je aanleren

Tegenover wijsheid van beneden

Als je iets wil aanleren, gaat dat vaak samen met iets afleren. Dat geldt ook hier. Wat je moet afleren somt Jakobus eerst op. Het gaat met name om egoïsme en jaloezie. *Egoïsme* dat alles draait om jezelf, dat je altijd je eigen belang vooropstelt, je alles naar jezelf toehaalt.... Altijd je eigen gelijk wil halen. Onder egoïsme valt natuurlijk ook narcisme: je beziet de ander altijd in het verlengde van jezelf. Egoïsme leidt vaak tot conflicten, als iemand zichzelf in het middelpunt plaatst, kan er moeilijk een ander bij. En die bron van conflicten wil Jakobus benoemen en aanpakken.

Jaloezie is het tweede wat Jakobus noemt, concurrentie op de werkvloer. Ellenbogen werk, je gunt de ander het licht in de ogen niet. Wat de ander heeft wil jij ook. Je bent niet eerder tevreden of je zult het niveau van de ander hebben bereikt en neemt niet met minder genoegen. Het is duidelijk dat hier al snel conflicten uit voortkomen. Dat leidt tot wanorde en chaos.

Wie is wijs en verstandig? Jakobus wil dat wij bij ons zelf nagaan waar conflicten uit voortkomen. *Hij peilt de bronnen van conflicten: egoïsme en jaloezie.* Soms is dat egoïsme heel slim aangepakt of knap verbloemd. Jaloezie kan ook gebruik maken van hele slimme strategieën om je doel te bereiken en anderen tegen elkaar uit te spelen. Hij ziet het helemaal voor zich: mensen die zichzelf op de voorgrond plaatsen ten koste van anderen. 'Die ander is toch een waardeloos type, een stom mens, een kluns, een sukkel.... Ik laat niet over me lopen, ben jij wijs. Ik heb toch zeker het recht om van me af te slaan!' Ja, daar kunnen mensen zich op beroemen: mij krijgen ze niet klein. Dit is wat Jakobus allemaal wijsheid van beneden noemt. Namaak-wijsheid, fake-wijsheid: aards, on-geestelijk, demonisch. On-geestelijk dat laat zien dat deze namaakwijsheid niets heeft te maken met de wijsheid van de Heilige Geest.

Hierin speelt trouwens het voorafgaande uit hoofdstuk 3 een belangrijke rol, namelijk of je je tong in bedwang hebt. Egoïsme en jaloezie leiden tot een boze tong: geroddel, gescheld en getier, iemand met woorden kleineren, scheldkanonnades, taalverruwing etc...

Maar het kan ook anders en *quasi-vroom*. Mensen willen koste wat het kost hun mening doorduwen. Ze blazen hoog van de toren. En willen hun gelijk halen... ze kunnen daar zo aan vast houden dat ze over een ander heen walsen. Met progressieve of conservatieve standpunten... dat maakt niet uit. Alleen hun overtuiging geldt, ze laten de ander niet uitpraten; snoeren de ander de mond [bijv. fervente tegenstandster MVeA die haar predikant de mantel uitveegt, onderuit haalt en beledigt..]. Zelfs al hebben ze gelijk met hun standpunten -en dat kan natuurlijk- *door zo aan hun gelijk vast te houden hebben ze ongelijk.* Als dat tenminste wordt veroorzaakt door zelfzucht, dat zijn mening of opinie het belangrijkste is. En men probeert succes te halen ten koste van de ander. Maar de vraag is of je een discussie ook waardig kunt voeren! Want anders kan het ondanks de dichtgetimmerde betogen wijsheid van beneden zijn... Laat niet ieder onder u leraar willen zijn.

U zou de waarheid geweld aan doen! Dat kan natuurlijk zijn dat je door egoïsme en jaloezie het niet zo nauw neemt met waarheid, en naar jezelf toe redeneert. Maar Jakobus bedoelt het vast en zeker breder. Als hij over de WAARHEID spreekt heeft hij het over het geheel van het evangelie, de complete boodschap van God: *Hij wilde ons door de verkondiging van de waarheid tot leven roepen, om ons de eersten te maken in zijn schepping (1:18)*

Met mildheid vanbinnen

Keiharde aanpak of de zachte? Stenen smijten of watten in de lucht gooien. Stenen smijten naar een ander, gebeurt in een conflict. Maar watten in de lucht, gaat elk conflict uit de weg. Is dat de bedoeling dan? Wijze zachtmoedigheid? Dat leidt toch tot halfzacht gedoe, met watjes, doetjes en softies. Wijsheid van boven kiest voor mildheid, maar dat is heel iets anders.

Jakobus heeft 8 begrippen op een rijtje gezet, die een voor een passen bij wijsheid van boven. *Zuiver, vredelievend, mild, meegaand, rijk aan ontferming, 'vruchtbaar', onpartijdig, oprecht.* Zorgvuldig uitgekozen en neergeschreven. Dat kun je in onze vertaling niet meer zien, maar in de brontekst beginnen de eerste en de laatste drie woorden met een Alpha, en de vier daartussen allemaal met een E. Met nog woorden met de laatste letters gelijk. Er is dus goed over nagedacht.

Voorop staat het woord: *zuiverheid*. Sta je zelf ook zuiver?! Alleen die vraag jezelf stellen is al een goed begin. Die vraag past bij: wie is wijs onder u? Dat spreekt voor Jakobus zeker niet vanzelf. Hij heeft al eerder opgeroepen dat ieder zichzelf voortdurend laat zuiveren. We hebben allemaal van tijd tot tijd last van onzuiverheid of eigenbelang. Hij heeft dat al gezegd in het eerste hoofdstuk: *'Wees daarom zachtmoedig en leg alle verdorvenheid en elk denkbaar wangedrag af'* (1:21).

Omdat Jakobus telkens bij die zachtmoedigheid uitkomt, licht ik deze er even uit. Vooral ook omdat dit woord tot misverstand kan leiden. Vaak wordt het accent gelegd op *zachtmoedigheid*. Maar ik wil juist het accent leggen op: *zachtmoedigheid*. Het getuigt van moed om zacht of mild te zijn. Zachtmoedig is helemaal niet soft, maar daarvoor moet je juist lef en durf hebben.

Mozes wordt de meest zachtmoedige mens genoemd... Dat was hij in zijn jonge jaren zeker niet. Eerder agressief en sloeg hij keihard erop los: lik op stuk. Maar als deze uitspraak over hem gedaan wordt, is hij al boven de 80. Blijkbaar heeft hij dat moeten aanleren. Niet alleen door jarenlang schapen te hoeden, maar ook door met een hardleers volk op te trekken. Mozes is gevormd tot een mild mens op latere leeftijd. Dat betekent dat hij in zijn relaties met God en mens het afleerde om te handelen uit macht en trots. Dat hij kon incasseren. En dat hij agressiviteit wist te beantwoorden met vriendelijkheid (althoewel later op de rots slaand... het niet altijd opging). Kortom dat hij in confrontaties de moed kon opbrengen om ook bescheiden en mild te zijn. Gevormd door de wijsheid van boven (leer ons onze dagen te tellen om een wijs hart te krijgen, Ps 90).

En wie denkt er niet aan Jezus zelf. Hij is de Wijsheid van boven in eigen persoon! *'Kom naar mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal ik jullie rust geven. Leer van Mij! Ik ben zachtmoedig.'* (Mat 11:29). Is het niet zo: onze hardheid, onze moeite om de minste te zijn, ons onvermogen om te vergeven, onze frustratie, agressie en onze boosheid – dat is toch allemaal verschrikkelijk vermoeiend. Tjonge wat kan een mens daar moe van worden, als je in een conflict verzeild raakt of daarbij betrokken wordt. Jezus heeft niet voor niets gezegd: *gelukkig de zachtmoedigen, want zij zullen het land bezitten* (Mat 5:5). Brutalen hebben de halve wereld, wie keihard in het leven staan bereiken het meest...?! Nee, wie moed hebben om mild te zijn, staan sterker.

Nogmaals, zachtmoedige mensen zijn geen voetveeg, die anderen uitnodigen: trap mij maar de grond in, loop maar over mij heen. Het zijn ook geen softies die allemaal een cursus assertiviteit nodig hebben. Zo was Jezus toch ook niet! Integendeel, het zijn juist mensen die de moed opbrengen om tegen de stroom in te roeien. Die niet het recht van de sterkste voorop laten gaan. Laat de kerkelijke gemeente een broedplaats van zachtmoedigheid zijn. Om milde mensen te kweken. Mild naar elkaar toe, en naar buiten toe. Hier geldt niet het recht van de sterkste, maar de liefde van de zwakste.

Gerechtigheid naar buiten

Waarom gaat het opeens over gerechtigheid en niet meer over wijsheid? En wat is die gerechtigheid dan? Het woord gerechtigheid, een van de belangrijkste woorden in de bijbel, betekent: recht zetten. Als je rechtvaardig bent, dan zet je iets recht. In sommige gedeelten betekent het 'recht zetten met God'. Een rechtvaardig persoon betekent dan dat je recht voor God kan staan, dat je vergeving ontvangen hebt. Op andere momenten heeft het woord rechtvaardig, een rechtvaardig mens, te maken met de relaties met de mensen om je heen, je burens en vrienden. Dat je rechtvaardig wil leven, integer wil zijn.

Als Jakobus het woord rechtvaardig gebruikt, bedoelt hij beide betekenissen: rechtvaardig staan voor God en rechtvaardige relaties hebben met andere mensen. Hij bedoelt er alles mee wat de Heilige Geest in jouw leven kan doen. Dat past helemaal bij die Wijsheid van boven.

Een wijs man voelt aan wanneer en hoe rechtvaardig gehandeld moet worden. Want voor alles is er een juiste tijd en een juiste aanpak. Juist inzicht: je herkent de situatie waarin je zit. De juiste timing te hanteren: het geschikte moment bepalen. Juist handelen: je weet wat je moet doen om iets tot een goed einde te brengen voor jezelf en anderen.

Daar past ook onpartijdigheid bij. Onpartijdig betekent niet dat je geen standpunt mag innemen, maar wel dat je er niet op uit bent om partijen te vormen die tegenover elkaar staan. Je zoekt juist naar eensgezindheid. En dat doe je op een oprechte manier: Wijsheid van boven is nooit hypocriet, maar wil altijd oprecht zijn. Juist geloof gaat aan alles vooraf. In de rechte verhouding tot God willen staan. Je weet wat goed is en waarom, omdat je weet wie God is. Daarom begint wijsheid in je hart, bij de bron van al je motieven, behoeften en verlangens. Wijsheid is immers een gave van Gods Geest, die in je woont.

Vredestichtend over de volle breedte

Het gedeelte eindigt met een spreuk... *'waar in vrede wordt gezaaid, brengt gerechtigheid haar vruchten voort voor hen die vrede stichten'*. Het klinkt een beetje raadselachtig, maar dat is vaker zo bij een spreuk. Die wil je tot nadenken stemmen en inzicht brengen. Brandstichten begint in het klein, zo geldt dat ook voor vredestichten, dat begint in het klein.

Het sluit ook aan bij het beeld van zaaien. Ook zaaien begint in het klein. In het begin zie je er ook helemaal niets van terug. Tegelijk moet je ook wachten op wat komt, in geloof en vertrouwen dat wat je gezaaid hebt eens opkomt. Bovendien, moet je bij zaaien loslaten, want je kunt het zaad van vrede moeilijk in je hand houden, dan werkt het niets uit. Het is ook lange termijn. Maar wat mij vooral trof, bij het overdenken van de spreuk is dat vrede een vrucht is. Je kunt een vrucht niet zelf maken, die moet groeien. Zo is vrede niet iets wat je zelf kunt maken. Het is iets wat je moet ontvangen als vrucht van de Wijsheid van boven. Het is ook iets wat je moet *willen* ontvangen.

God wil geen ruziezoekers, maar vredestichters. Als je voor jezelf leeft en je laat beheersen door jaloezie, zul je beslist geen vrede zaaien, maar eerder stof voor conflict verspreiden. Het is een kunst om niet op jezelf te leven en alleen maar op jezelf af te gaan. Wijsheid van boven wil je egoïsme afleren, en menslievendheid aanleren. Vrede stichten is dan ook niet alleen maar vrede brengen tussen mensen (afwezigheid van oorlog), maar ook werken aan eenheid en verbondenheid (aanwezigheid van samenleven). Ieder op zijn eigen plaats in de gemeente en de samenleving. Daarvoor zijn ook die kleinere eenheden nodig in de gemeente; binnen het grote geheel. Dat is ook een veiligheid die je samen kunt creëren in kleinere kringen. Alle conflicten de wereld uit, te beginnen in de kleine kring. Door naar elkaar om te zien. Vrede stichten begint altijd in het klein. Structuur, orde en ordeningen zijn daarvoor nodig. Want God is geen God van wanorde, maar van..... vrede. Niemand zo vredelievend als Hij!

*Waar Hij ook gaat de vrede gaat Hem voor
Liefde en trouw ontspruiten in zijn spoor
Gerechtigheid is voor zijn aangezicht
zij bloeit alom waar Hij zijn voetstap richt.*